

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเป็นแนวทางในการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมวรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็น 3 หมวดหมู่ ดังนี้คือ การบริหารการศึกษา การบริหารงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นขบวนการที่สำคัญมาก ที่ทำให้การสอนและการเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ¹

ภิญโญ สารธร ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า

การบริหารการศึกษา คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถ ทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ หรือที่เป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน²

¹W.G. Walker, The Principal at Work (Queensland : University of Queensland Press, 1977), p. 24.

²ภิญโญ สารธร, หลักบริหารการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2516),

แคมป์เบล และคณะ (Campbell and others) ได้แบ่งงานบริหารการศึกษาออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโรงเรียน หลักสูตรและการสอน บุคลากร ศึกษานิเทศก์ เครื่องอำนวยความสะดวก การเงินและธุรการ¹

ฟิสก์ (Fisk) ได้สรุปงานบริหารการศึกษา เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
2. การบริหารงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการขยายหรือปรับปรุงโอกาสทางการศึกษาหรืองานด้านวิชาการ
3. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การแสวงหา การพัฒนา การโอน หรือการให้พ้นจากงานของครู และเจ้าหน้าที่
4. การบริหารงานธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ บริเวณ ตลอดจนงานด้านบริการต่าง ๆ²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Ronald F. Campbell, et al., Introduction to Education Administration (New York : Allyn and Bacon, 1971), p. 136.

²Robert S. Fisk, The Administrative Behavior in Education (New York : Harper and Row, 1945), pp. 211 - 225.

ในระบบการบริหารการศึกษานั้น วิลิตร ศรัลละอาน กล่าวถึงองค์การบริหารการศึกษาไว้ว่า
องค์การบริหารที่ต่ำที่สุดและสำคัญที่สุดคือองค์กรระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดของ
การบริหารการศึกษาทั้งหมด เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติ คือนำเอานโยบาย นำเอาหลักสูตร ซึ่ง
หน่วยงานบริหารระดับชาติ หรือระดับจังหวัดวางไว้ไปดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์
ที่วางไว้¹

เมื่อโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นบุคคล
สำคัญและมีบทบาทมากในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
สตีเฟน และคณะ (Stephen and others) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า เป็น
ผู้นำทางการสอน เป็นผู้แนะแนวและควบคุมระเบียบวินัยของนักเรียน เป็นศูนย์กลางในการทำงานร่วม
กันระหว่างคณะครู และผู้ปกครอง ดูแลและบำรุงรักษาอาคารเรียน ควบคุมบัญชีรับจ่ายเงิน เล่นอเนก
ทางตัดสินใจ ตลอดจนงานวัฒนธรรมต่าง ๆ เล่นอเนกต่อคณะครูในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงงานการเรียนการ
สอน และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน²

บทบาทที่สำคัญ ๆ ของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกได้ 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ดูแลให้ครูปฏิบัติตามแนวทาง
ที่หลักสูตรกำหนด มีการจัดทำกำหนดการสอน ปรับปรุงแผนการสอน และเลือกหัวเรื่องเพื่อทำการสอน
ให้สอดคล้องกับความสำเร็จของท้องถิ่น ตลอดจนเลือกใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการ
เรียนการสอนให้มากที่สุด

2. การบริหารบุคลากร ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทสำคัญในการสรรหาและพัฒนาบุคลากร
เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

004194

¹ วิลิตร ศรัลละอาน, "บทบาทของผู้บริหารในการปรับปรุงส่งเสริมงานวิชาการ,"

² Hencley P. Stephen, et. al., The Elementary School Principalship

3. การจัดหาเงินและเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการบริหารงานในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพยายามแสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

4. การประชาสัมพันธ์และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารจะต้องพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และจะได้รับความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจากบุคคลภายนอกเป็นอย่างดี¹

ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักในบทบาทของตนในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารโรงเรียนเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเด็กในวัยเรียนให้เจริญงอกงาม มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพที่ประเทศชาติต้องการ องค์ประกอบของโรงเรียนที่จะส่งเสริมการพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามแนวที่สังคมต้องการ ก็คือองค์ประกอบทางวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตร การเรียนการสอน, กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการแนะแนว เป็นต้น²

จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าในขบวนการบริหารการศึกษา นั้น โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่จะช่วยให้เห็นนโยบายหรือแผนการต่าง ๆ ที่วางไว้ไปสู่การปฏิบัติ การที่จะปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้ได้ผลนั้น ก็จะต้องปรับปรุงในระดับโรงเรียน และเนื่องจากโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข องค์ประกอบสำคัญที่จะส่งเสริมการพัฒนาคนให้เป็นไปตามแนวที่สังคมต้องการ ก็คือองค์ประกอบทางวิชาการ ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นจะได้กล่าวอย่างละเอียดต่อไป

¹ วิจิตร ศรีสะอ้าน, "บทบาทของผู้บริหารในการปรับปรุงส่งเสริมงานวิชาการ,"

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 67 - 68.

การบริหารงานวิชาการ

ภิญโญ สำธรร ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า "หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด"¹ ประชุม รอดประเสริฐ ก็ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้คล้าย ๆ กัน และได้ให้ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า "การบริหารงานวิชาการอาจรวมความถึงการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารในสถาบันการศึกษานั้นด้วย เพราะการนิเทศที่ดีของผู้บริหารย่อมมาซึ่งความสำเร็จทางวิชาการของสถาบัน"²

สุมิตร คุณานุกร ได้ให้ความหมายของงานวิชาการในโรงเรียนและการส่งเสริมวิชาการสรุปได้ว่า วิชาการภายในโรงเรียนนั้น ไม่ใช่เฉพาะแต่เพียงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการศึกษาของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยมีจุดหมายที่แน่นอน และครอบคลุมถึงความรู้ คุณสมบัติ ทักษะ และความสามารถตามที่มีความมุ่งหมายทางการศึกษาของประเทศได้กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความต้องการของสังคมไทยในปัจจุบันที่ต้องการให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะอยู่ร่วมกันในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเน้นการส่งเสริมประชาธิปไตยในแง่ของการดำรงชีวิตด้วย³

¹ ภิญโญ สำธรร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า 232.

² ประชุม รอดประเสริฐ, "การบริหารงานวิชาการในกลุ่มโรงเรียน," การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา : เอกสารประกอบการอบรมครูใหญ่ โครงการวิจัยแบบทดลอง เรื่องการส่ดองค์การและระบบบริหารโรงเรียนประชาบาล, 2521 หน้า 3.1. (ฮัดสำเนา)

³ สุมิตร คุณานุกร, "การส่งเสริมวิชาการในโรงเรียนและความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา," วิทยาสำร 26 (มีนาคม 2518) : 16.

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับงานวิชาการไว้ว่า

งานวิชาการนั้นควรจะต้องรวมถึง การฝึกอบรมครูประจำการ การศึกษาค้นคว้า การศึกษา การศึกษาระดับชั้น
เรียน การวัดผลการศึกษา การวิจัยค้นคว้า ประมวลสถิติข้อมูล และทดลองทางการศึกษา การ
จัดแบบเรียน การทำและการใช้คู่มือครู การสำริดแบบอย่างและวิธีการอันพึงประสงค์ การเผยแพร่
แพร่ความรู้ การใช้คู่มือครู และวิธีการปรับปรุงด้านการเรียนการสอน¹

งานวิชาการในโรงเรียน จำแนกได้ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง ได้แก่ การรับเด็กเข้าเรียน การศึกษาค้นคว้า
ประจำชั้นและประจำวิชา การจัดทำตารางสอน การเตรียมงานก่อนเปิดเรียน การจัดบริการห้องสมุด
สำหรับตำรา หนังสืออ้างอิง ศึกษาวัสดุอุปกรณ์และเอกสารหลักสูตรให้พร้อมรวมทั้งการจัดทำโครงการ
วัดผลการศึกษาตลอดปี

2. การศึกษาค้นคว้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าและแนว การศึกษ
กิจกรรมการเรียนการสอนของแผนกวิชา หรือหมวดวิชา การศึกษากิจกรรมลูกเสือ การศึกษากิจกรรม
อนุบาล การศึกษากิจกรรมส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม และการกีฬา เป็นต้น

3. งานเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การศึกษาลายงานตามหมวดหมู่และความถนัดของครู เช่น
ครูหัวหน้าหมวดวิชา ครูธุรการ ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำชั้น เป็นต้น²

¹ เอกวิทย์ ณ ถลาง, "การบริหารงานวิชาการ," ใน รายงานการประชุมผู้ตรวจการ
ศึกษาและศึกษาราชการจังหวัด (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2516), หน้า 113.

² หนังสือ พงศกษะวัน, การประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2519), หน้า 155 - 156.

งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นงานที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นงานที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานของโรงเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เยาวชน ถ้าขาดวัฒนธรรม และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม งานวิชาการได้แก่งานต่อไปนี้

1. การจัดโรงเรียน
2. การจัดห้องเรียน
3. การคัดครูเข้าสอนและจัดตารางสอน
4. การควบคุมการสอน
5. การประเมินผลการสอน
6. การออกข้อทดสอบและการวัดผลการเรียน
7. การวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน
8. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
9. การสอนซ่อมเสริม
10. การส่งเสริมความรู้ของครู
11. การนิเทศการศึกษา¹

ดังนั้น สิ่งที่จะสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ คือการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพที่สุด และตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ให้มากที่สุด

เนื่องจากงานด้านวิชาการ เป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก ผู้วิจัยจึงพิจารณาจัดหมวดหมู่ของงานวิชาการ เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า เป็น 6 หมวด ดังนี้

¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, คู่มือครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 43.

1. กระบวนการบริหารที่สนับสนุนงานวิชาการ
2. หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร
3. การจัดการเรียนการสอน
4. การวัดและประเมินผลการศึกษา
5. การนิเทศการศึกษา
6. การจัดการประเมินผลหลักสูตร

กระบวนการบริหารที่สนับสนุนงานวิชาการ

ตามหลักการบริหารงานของ ลูเธอร์ กุลลิค (Luther Gulick) ได้จำแนกกระบวนการบริหารงานวิชาการไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึงการวางแผนหรือวางโครงการ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการทำงานและแนวทางปฏิบัติ
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการจัดเค้าโครงของการทำงาน โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนการกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อกัน โดยให้สัมพันธ์กันตามลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) ได้แก่ การแสวงหาบุคคลเพื่อปฏิบัติงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร การบำรุงขวัญ การเลื่อนขึ้นและลดชั้นเงินเดือน ตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากงาน
4. การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) เป็นการดำเนินการหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์และพิจารณาแล้ว
5. การประสานงาน (Coordinating) เป็นการปฏิบัติงานให้สัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงาน
6. การรายงาน (Reporting) หมายถึงการเสนอรายงานถึงผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการทำงาน และสะดวกแก่การประสานงาน สร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน การเสนอรายงานจะต้องมีการบันทึกหลักฐาน มีการวิจัยประเมินผลและตรวจ

ลอบเป็นระยะ ๆ

7. การจัดทำงบประมาณ (Budgeting) หมายถึงการดำเนินการด้านงบประมาณ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงิน จัดทำบัญชี และควบคุมการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบและรัดกุม¹

ทีด (Tead) ได้วิเคราะห์กระบวนการบริหารงาน และได้สรุปกระบวนการบริหารเป็น 10 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของงานให้ชัดเจน
2. จัดทำแผนและโครงสร้างของหน่วยงาน
3. กำหนดขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทุกคน
4. มอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ถูกต้องตามลักษณะของงาน
5. ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินไปด้วยดี
6. รักษาปริมาณและคุณภาพของงานให้อยู่ในสภาพที่ดีเสมอ
7. จัดให้มีการติดต่อสัมพันธ์กันทุกหน่วยงาน และทุกตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกัน โดยอาศัย

คณะกรรมการต่าง ๆ ทำหน้าที่ประสานงาน

8. ส่งเสริมขวัญและกำลังใจของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

9. ประเมินผลงานโดยเปรียบเทียบกับความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

10. พิจารณาแนวโน้มของงานในอนาคต เป็นการเตรียมการเพื่อรับสถานการณ์ในอนาคต²

จากกระบวนการบริหารงานดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าขั้นตอนต่างๆ มีความจำเป็นสำหรับครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในการที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ และนำมาเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารงานวิชาการดำเนินไปได้ด้วยดี ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

¹Luther Gulick, Notes on the Theory of Organization อ้างถึงใน ภิญโญสาร, หลักบริหารการศึกษา, หน้า 72 - 73.

²Ordway Tead, Art of Administration (New York : McGraw Hill Book Co., 1951), p. 105.

ในการปรับปรุง และสนับสนุนงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ความรับผิดชอบหลักของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา มีดังนี้

1. การพัฒนาจุดมุ่งหมาย เป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสอน
2. การกำหนดหน้าที่ของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียน
3. การจัดสรรเวลา และอาคารสถานที่ เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน
4. การจัดหา และให้บริการเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ เพื่อให้ได้ประโยชน์ในการเรียนการสอนให้มากที่สุด
5. ประเมินความต้องการด้านบริการสนับสนุนการสอน และประสานงานบริการด้านส่งเสริมการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
6. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อประโยชน์ทางด้านการศึกษา
7. วางโครงการอบรมเพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน
8. ประเมินความต้องการของโรงเรียน ตลอดจนประเมินผลกระบวนการและผลผลิตของโรงเรียน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการปรับปรุงการเรียนการสอน¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ภูษิตรา ศรีสะอ้าน, "บทบาทของผู้บริหารในการปรับปรุงส่งเสริมงานวิชาการ,"

หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร

ครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน มีหน้าที่สำคัญในการควบคุมการจัดการเรียนการสอนให้ เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ตลอดจนส่งเสริมหรือให้บริการแก่ครูและนักเรียน เพื่อให้การ ปฏิบัติตามหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครูใหญ่จึงจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร ให้เข้าใจอย่างละเอียด

ทาบ่า (Taba) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรหมายถึงแผนสำหรับให้ผู้ใช้ เรียน เกิดการเรียนรู้¹ เช่นเดียวกับ บูแชมป์ (Beauchamp) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรหมายถึงแผนประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้แก่แก่นักเรียน²

สุมิตร คุณานุกร ให้ความหมายของหลักสูตรว่า "หลักสูตรหมายถึงโครงการที่ประมวลความ รู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้"³

¹Hilda Taba, Curriculum Development, Theory and Practice (New York : Harcourt, Brace and World Inc., 1962), p. 11.

²George A. Beauchamp, Curriculum Theory (Wilmette, Illinois : the Kagg Press, 1961), p. 67.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิบูลย์, 2520), หน้า 3.

เช่นเดียวกับ ภิญโญ สารธ ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า "หลักสูตรหมายถึง บรรดา ประสิทธิภาพต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนตามระดับชั้น ตามความต้องการของนักเรียน ตามวัย ของนักเรียน ตามความสนใจของนักเรียน และตามความต้องการของสังคม ทั้งนี้รวมทั้งประสิทธิภาพ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเวลาเรียนตามปกติในโรงเรียน"¹

จากความหมายของหลักสูตร สรุปได้ว่า หลักสูตรเป็นแผนหรือโครงการจัดประสิทธิภาพที่ โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ตลอดจนทัศนคติที่พึงประสงค์

หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย

1.1 หลักการของหลักสูตร หมายถึง แนวความคิดซึ่งแสดงเจตจำนงหรือเป้าหมายทั่วไป ของหลักสูตร

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมด้านใด กล่าวคือเป็นการตอบคำถามที่ว่า จะจัดการศึกษาเพื่ออะไรนั่นเอง

2. เนื้อหาวิชาและเวลาเรียน

2.1 เนื้อหาวิชาหรือมวลประสิทธิภาพ จัดได้ว่าเป็นสื่อหรือเครื่องนำทางไปสู่จุดหมาย ของหลักสูตร

2.2 เวลาเรียน ซึ่งจะกำหนดไว้ว่าหลักสูตรฉบับนั้น ๆ จะต้องใช้เวลาเรียนนานเท่า ใด

3. การนำหลักสูตรไปใช้

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ได้แก่ การจัดทำหรือจัดทำเอกสารหลักสูตร ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนการสอน

¹ ภิญโญ สารธ, หลักบริหารการศึกษา, หน้า 236.

3.2 การบริหารบริการหลักสูตร หมายถึง การบริการต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ การเตรียมบุคลากร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน

3.3 การสอน สดได้ว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะดีได้ก็ต้องอาศัยการสอนที่ดีประกอบกัน

4. การประเมินผล

4.1 การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการเลื่อนชั้น

4.2 การประเมินผลหลักสูตร เพื่อการแก้ไขปรับปรุงซึ่งต้องประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรทั้งหมด ได้แก่ ประเมินความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา การนำหลักสูตรไปใช้ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และโครงการประเมินผล¹

เอกสารหลักสูตร หมายถึง วัสดุสิ่งพิมพ์ที่แนะนำการสังเกตกิจกรรมหรือใช้ประกอบการสอนตามหลักสูตร ได้แก่ ประมวลการสอน แผนการสอน คู่มือครู คู่มือการใช้หลักสูตร หนังสือเรียน ฯลฯ

เอกสารหลักสูตร แบ่งตามลักษณะผู้ใช้เป็น 2 ประเภท คือ

1. เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ แผนการสอน คู่มือครู คู่มือหนังสือเรียน คู่มือประเมินผล เป็นต้น

2. เอกสารหลักสูตรสำหรับนักเรียน ได้แก่ แบบเรียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม สมุดแบบฝึกหัด บัตรงาน เป็นต้น²

¹ วิชัย ราชภูริศิริ, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 51 - 57.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

ซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า โรงเรียนได้รับมอบหมายจากสังคมให้มีหน้าที่พัฒนาคนให้สมบูรณ์ ซึ่งแนวทางที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของสังคมก็คือ การศึกษาลูกเสือ และปฏิบัติตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ครูใหญ่ในฐานะผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพยายามทำความเข้าใจ และส่งเสริมให้ครูได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ฉะนั้นครูใหญ่จึงจำเป็นต้องมีทักษะที่จำเป็น 10 ประการ ดังที่ เฟเบอร์ และ เชียร์รอน (Faber and Shearron) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

1. ทักษะในการพิจารณาแนวโน้มในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของชุมชน และของชาติ
2. ทักษะในการศึกษาลูกเสือให้สนองต่อความต้องการของเด็ก
3. ทักษะในการวิเคราะห์ค่านิยมทางการศึกษาตามกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดขึ้น
4. ทักษะในด้านการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
5. ทักษะในการจัดอันดับความสำคัญของกิจกรรมเพื่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยที่สุด
6. ทักษะในการกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องตามแนวทางของหลักสูตร
7. ทักษะในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับโปรแกรมการสอน
8. ทักษะในการจัดให้มีการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือให้กว้างขวางและทั่วถึง
9. ทักษะในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการนิเทศเพื่อปรับปรุงการสอน
10. ทักษะในการประสานงานกับหน่วยงานส่วนกลาง เกี่ยวกับโปรแกรมการสอนของโรงเรียน¹

โรงเรียน¹

¹Charles F. Faber and Gilbert F. Shearron, Elementary School

Administration (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1970), pp. 225 -

บทบาทของครูใหญ่ในการใช้หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือครูให้ใช้ได้ถูกต้อง เหมาะสม
2. จัดทบทหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรให้พร้อมและพอเพียงสำหรับครู และนักเรียน
3. จัดการประชุมอบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตร และแนวทางปฏิบัติตามที่หลักสูตรกำหนด
4. จัดทำแผนการเรียนการสอน ตารางสอน เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. จัดครูเข้าสอนประจำชั้นหรือประจำวิชาตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และจัดให้มีฝ่ายรับผิดชอบงานบริการหลักสูตร เช่น ครู ไล่ตักต้นศึกษา ครูบรรณารักษ์ เป็นต้น
6. จัดเตรียมอาคารสถานที่เพื่อประโยชน์สำหรับการเรียนการสอนตามหลักสูตร
7. ดูแลนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือครูที่มีปัญหาในการปฏิบัติตามหลักสูตร
8. จัดให้มีการเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งครูไปสังเกตการสอนในโรงเรียนอื่น จัดหาเอกสารวิชาการสำหรับให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ฯลฯ
9. ประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนประชาสัมพันธ์กิจการต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ผู้ปกครองได้ทราบ เพื่อจะได้ช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดผลดีต่อการใช้หลักสูตร
10. จัดหาวัสดุและอำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน
11. สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เช่น ให้เกียรติแก่ครู มอบหมายงานให้รับผิดชอบตามความสามารถและให้เกิดความเป็นธรรม พิจารณาความดีความชอบจากผลงานอย่างยุติธรรม
12. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม¹

¹ รัชช ราษฎร์ศิริ, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา, หน้า 112 - 114.

การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นงานหลักของงานวิชาการของโรงเรียน เพราะหน้าที่ของโรงเรียนก็คือการจัดการ และสิ่งเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด

การเรียนและการสอนเป็นกระบวนการที่ควบคู่กันไปโดยมีครูทำหน้าที่สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กู้ด (Good) ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า เป็นวิธีการจัดกิจกรรม วัสดุ และแนวทางการให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น ทั้งการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน¹ จากความหมายของการสอนดังกล่าวแสดงว่า ครูต้องเข้าใจถึงองค์ประกอบที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดจนวิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การล่อนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของเด็กจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสามารถของเด็ก
2. ความแตกต่างของวิธีการเรียนของเด็กแต่ละคน
3. ความต้องการทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Carter V. Good, Dictionary of Education (New York : McGraw Hill Book Co., 1959), p. 552.

²Larry W. Hughes and Gerald C. Ubben, The Elementary Principal's Handbook (Boston : Allyn and Bacon, 1978), p. 89.

ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารควรพยายามคำนึงถึงผู้เรียนกับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยจัดให้ครูกับนักเรียนอยู่ร่วมกันด้วยความรู้สึกแห่งความเป็นมิตร จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยความสะดวกสบายใจ
2. ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน โดยจัดอำนวยความสะดวกเรื่องสถานที่และเวลา ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. ระหว่างผู้เรียนกับสื่อการเรียน โดยส่งเสริมให้มีการผลิต สัปดาห์ และใช้สื่อการเรียนให้มากขึ้น
4. ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม โดยจัดสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนของผู้เรียน ได้แก่ สัตบริเวณ อาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยของผู้เรียน¹

จะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญที่จะสร้างเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งการจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกให้เป็นคนอย่างสังเกต รู้สึกแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ นพพงษ์ บุญฉัตรธาตุย์, "นักบริหาร : ผู้สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้," ประมวลบทความทางบริหารการศึกษา สภาคณบดีบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสำนึกการพิมพ์, 2522), หน้า 120 - 128.

หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้เสนอแนะการศึกษกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครูได้นำไปปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษาเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียน ควรให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน โดยให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มวิชาให้มากที่สุด
2. ครูควรเลือกใช้วิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ผูกให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และวิธีสอนนั้นจะต้องเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาสาระที่จะสอนด้วย
3. ครูควรศึกษกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งภาคทฤษฎีและการภาคปฏิบัติ
4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที การจัดตารางเวลาเรียนสำหรับกลุ่มวิชาต่าง ๆ โรงเรียนหรือท้องถิ่นสามารถกำหนดช่วงเวลาสอนแต่ละครั้งเองว่าครั้งละกี่คาบ เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา และกิจกรรม¹

นอกจากเทคนิควิธีการและแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวแล้วนั้น การนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนควรจะได้ศึกษาและนำมาทดลองใช้ในชั้นเรียนของตน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพของการเรียนรู้และประสบการณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น กระตุ้นความสนใจ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง นับเป็นความก้าวหน้าทางการเรียนการสอน ซึ่งสามารถผ่อนกำลังของครูในการสอน และเป็นการพัฒนาวิชาชีวให้ก้าวหน้าทันกับสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ได้อย่างเหมาะสม

¹ น้อมศรี เคท, "รูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษา," วารสารบริหารการศึกษา

จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง และให้ได้มีโอกาสปฏิบัติจริง โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น ฉะนั้นครูใหญ่จึงต้องเข้าใจและพยายามสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับการจัดหาหรือจัดหาอุปกรณ์การสอน เพื่อครูจะได้ใช้ประกอบการเรียนการสอนตลอดจนส่งเสริมการนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น

บทบาทของครูใหญ่ด้านการจัดการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. สดให้ครูได้ศึกษาหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร เพื่อเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้ครูใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบุคลประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา ตลอดจนพัฒนาการของเด็ก
3. จัดโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน และสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
4. ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้อุปกรณ์การสอน โดยพยายามให้มีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด
5. สนับสนุนให้มีการสอนซ่อมเสริมเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน
6. กระตุ้นให้ครูเอาใจใส่ต่อการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ และดูแลให้มีการปรับปรุงการสอนของครูให้เป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้การบริการสอนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตร
7. สนับสนุนให้ครูได้นำเทคนิควิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
8. สดให้มีการประชุมครูเพื่อวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการเรียนการสอน
9. ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชั้นเรียน

10. พยายามลดกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนเพื่อให้ครูได้ใช้เวลาทำการสอนได้เต็มที่¹

การวัดและประเมินผลการศึกษา

การวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของกระบวนการทางการศึกษา สู่ภาพ วาดเขียน และอรพินธ์ โภชน์ตา ได้ให้ความสำคัญของการวัดและการประเมินผลการศึกษาว่า

เป็นขบวนการที่กระทำเพื่อให้ได้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะสรุปได้ว่า การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการวัดผลและการจัดการเรียนรู้ที่กระทำแล้วนั้น ประสพผลสำเร็จตามความมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด เหมาะสมกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามอุดมการณ์หรือไม่ ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามตามที่พึงปรารถนาอย่างถูกต้องมากน้อยเพียงใด ผลจากการประเมินย่อมจะเป็นเครื่องช่วยพิจารณาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และใช้เป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาปรับปรุงวัตถุประสงค์ให้อยู่ในแนวทางที่พึงจะปฏิบัติได้ผลจริง และเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ²

กู๊ด (Good) ได้อธิบายความหมายของการวัดผลว่า เป็นการเปรียบเทียบปริมาณเพื่อแสดงค่าตัวเลข และต่างกับการประเมินผล ซึ่งหมายถึงขบวนการในการตัดสินความสำคัญของปรากฏการณ์อย่างหนึ่ง เมื่อเทียบกับปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่ง โดยมีมาตรฐานกำหนดไว้³

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการอบรมวิทยากรในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : เข็นทรลเธิกซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2520), หน้า 174 - 183.

² สู่ภาพ วาดเขียน และ อรพินธ์ โภชน์ตา, การประเมินผลการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 2.

³ Carter V. Good, Dictionary of Education, p. 209.

เช่นเดียวกับไพศาล หวังพาณิชย์ ได้ให้ความหมายของการวัดผลว่าหมายถึงการกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์เข้ากับสิ่งของหรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามกฎ¹ และ ส้มหวัง พิธิยานุวัฒน์ ให้ความหมายของการประเมินผลว่า "การประเมินผลหมายถึงขบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน"²

จากความหมายของการวัดและประเมินผล การศึกษาผู้ประเมินจะต้องทำการวัดผลด้วยวิธีการต่าง ๆ ก่อน แล้วจึงนำผลมาประเมินคุณค่าโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน การประเมินผลการศึกษาจะได้ผลดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผลการวัด ถ้าวัดได้เที่ยงตรงในสิ่งที่ต้องการวัด การประเมินผลก็จะเที่ยงตรงด้วย

แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ ระดับประถมศึกษาได้เสนอแนะเทคนิคการวัดผล ดังนี้

1. การสังเกต เป็นการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียน ครูผู้สังเกตจะต้องเตรียมการและดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ตั้งจุดมุ่งหมาย และกำหนดขอบข่ายไว้ให้ชัดเจน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹อนันต์ ศิริโสภะ, "การวัดและการประเมินผลการศึกษา," พจนานุกรมวัดผล
11 (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2520), หน้า 3

²ส้มหวัง พิธิยานุวัฒน์, คู่มืออาจารย์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 176.

1.2 เตรียมแบบสำหรับบันทึกพฤติกรรม เพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แบบบันทึกพฤติกรรมที่นิยมใช้โดยทั่วไปได้แก่ รายการตรวจสอบ (check-list) มาตรฐานประมาณค่า (rating scale) แบบบันทึกความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนาแบบมีจุดมุ่งหมายแน่นอน การสัมภาษณ์ช่วยให้ทราบถึงความคิดเห็นและทัศนคติในเรื่องที่ต้องการทราบได้ดี ผู้สัมภาษณ์ควรเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าจะช่วยให้การสัมภาษณ์เป็นไปด้วยดี และการสัมภาษณ์เด็กนักเรียนชั้นเล็ก ๆ จะต้องใช้ภาษาง่าย ๆ และชัดเจน การสื่อความหมายจึงจะตรงกัน

3. การตรวจผลงาน เป็นวิธีการวัดผลอีกแบบหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูได้ทราบความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติงานของนักเรียน ในการตรวจผลงานของนักเรียน ครูอาจใช้วิธีจัดอันดับคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบผลงานด้วย

4. การทดสอบ เป็นวิธีการวัดผลที่ต้องใช้ข้อสอบเป็นเครื่องมือวัดผล ข้อสอบที่ใช้อาจเป็นข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง หรือร่วมกันสร้างในระดับกลุ่มโรงเรียนหรือระดับอำเภอ หรืออาจเป็นแบบทดสอบอื่น ๆ ได้แก่ แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Test) แบบทดสอบทัศนคติ (Attitude Test) หรือมาตราร่วมวัดทัศนคติ (Attitude Scale) และแบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) เป็นต้น^{1,2,3}

¹ รัชย์ ราชบุรีศิริ, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา, หน้า 79 - 80.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : เข็มทราล์ เอ็กซ์เพรสศึกษาการพิมพ์, 2522), หน้า 161 - 162.

³ สุภาพ วาดเขียน และ อรพินธ์ โภชน์นดา, การประเมินผลการเรียนการสอน, หน้า 73 - 76.

การประเมินผลการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนหลังจากที่ผ่านการเรียนการสอนแล้ว ว่านักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้หรือไม่ และครูผู้สอนจะต้องนำผลจากการประเมินมา เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปี เพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั่นเอง¹

ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2523 ได้กำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนทุกชั้น (ยกเว้นการวัดผลปลายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) โดยถือว่ากระบวนการวัดผลนั้นเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการศึกษาซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนการสอน
2. โรงเรียนทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนโดยดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้
  - 2.1 การตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนเพื่อสะดวกในการจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถหรือความพร้อมของนักเรียน

¹ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521,

2.2 การประเมินผลความรู้ความสามารถตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมของนักเรียน และจะได้เป็นแนวทางปรับปรุงการ ล่นของครู และการเรียนของนักเรียนให้ดีขึ้น

2.3 การประเมินผลปลายภาคเรียนทุกภาค (ยกเว้นชั้น ป.2, ป.4 และ ป.6 ซึ่ง ปลายภาคเรียนสุดท้ายไม่ต้องวัดผล เพราะมีการวัดผลปลายปีแทน) เพื่อประเมินผลการเรียนการสอน แต่ละมาลประลัการณ์ ผลการประเมินต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ และวัดลประลัการณ์การลัการณ์คือ เพื่อวางแผนปรับปรุงการเรียนการสอน และช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาโดยการล่นล่นล่นล่น เป็น ต้น

3. ล่นให้มีการประเมินผลเพื่อล่นล่นผลการเรียน โดยการประเมินผลปลายปี เพื่อล่นล่น ล่นล่นล่นล่น และตรวจสอบความรู้ความสามารถของนักเรียนหลังจากได้เรียนมาล่น 1 ปีการล่น ล่นล่นนักเรียนชั้น ป.2 ป.4 และ ป.6^{1,2}

¹ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมล่นล่นศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, "ระเบียบกระทรวงศึกษา ธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520," ใน ประมวลบทความการ นิเทศการศึกษา ปี 2521 (กรุงเทพมหานคร : กรมล่นล่นศึกษา, 2521), หน้า 452 - 459.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้อตามจุดประสงค์ในล่นล่น ประจำชั้น (ป.02/4) ชั้นประถมศึกษาคปี 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การล่นล่น, 2523), หน้า 328.

อนึ่ง เนื่องจากรูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ระบุให้ทราบถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนได้รับภายหลังจากการเรียนการสอน ดังนั้นเมื่อจบการเรียนการสอนแล้วจำเป็นต้องมีการประเมินผล และการจัดการเรียนการสอนก็มิได้เน้นเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจอย่างเดียว ครูผู้สอนจึงควรคำนึงถึงวิธีประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และควรประเมินผลเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอด้วย¹

การดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนนับว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ครูใหญ่จะต้องถือเป็นความรับผิดชอบโดยตรง บทบาทหน้าที่ของครูใหญ่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาระเบียบกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน ตลอดจนแนวปฏิบัติต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างละเอียด
2. จัดหาเอกสารหรือคู่มือปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลให้ครูได้ศึกษา
3. จัดให้มีการประชุมสัมมนา เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันวางแผนปฏิบัติ เกี่ยวกับการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนของโรงเรียน
4. จัดหาแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับบันทึกผลการวัดและการประเมิน ตลอดจนจัดหาอุปกรณ์และเครื่องใช้เพื่อเตรียมการวัดและประเมินผล
5. ดูแลให้ครูปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน
ดังนี้

5.1 เกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน

- 5.1.1 ให้มีการตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียนก่อน
ดำเนินการสอน

¹ น้อมศรี เกท, "รูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษา," หน้า 40.

- 5.1.2 ดูแลให้ครูได้ตรวจสอบความรู้และพฤติกรรมของนักเรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในสมุดประจำชั้น
- 5.1.3 ส่งเสริมให้ครูได้ใช้เทคนิควิธีการวัดผลหลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการตรวจผลงาน
- 5.1.4 ส่งเสริมให้ครูทำการสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่มีปัญหาที่ไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
- 5.2 เกี่ยวกับการประเมินผลเพื่อตัดสินผลการเรียนหรือการสอบปลายปี
- 5.2.1 วางแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการประเมินผลปลายปี ชั้น ป.2 ป.4 และ ป.6
- 5.2.2 ออกคำสั่งแต่งตั้งกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการประเมินผล ได้แก่ กรรมการคุมสอบ กรรมการตรวจข้อสอบ และคัดทำ ต.2 ก. เป็นต้น
- 5.2.3 ดูแลเรื่องการสร้างข้อสอบ และสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อปรับปรุงให้ได้ข้อสอบที่ดี
- 5.2.4 สนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ผลการเรียนการสอน เพื่อวางแผนช่วยเหลือนักเรียนและปรับปรุงการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
6. รายงานผลการเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป^{1,2}

¹ หนังสือนิตินทร, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 146 - 147.

² กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, หน้า 160.

การนิเทศการศึกษา

ในการศึกษาด้านการศึกษา การนิเทศศึกษากับการบริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การบริหารการศึกษามุ่งพัฒนาสมาชิกของสังคม ซึ่งได้แก่ ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ และบุคคลในชุมชน ส่วนการนิเทศศึกษามีความมุ่งหมายแคบกว่า กล่าวคือ มุ่งพัฒนาเฉพาะบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา โดยมีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹

อดัมส์ และดิกกี (Adams and Dickey) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าเป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน² และ เอลส์บรี (Elsbree) เชื่อว่าการนิเทศการศึกษา คือกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น³

สตีดา สุวรรณกุล กล่าวว่า "การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารโรงเรียน เพื่อดำเนินการตามแผนงานที่ฝ่ายบริหารได้เตรียมไว้ในรูปการให้บริการ มุ่งปรับปรุงการเรียนการสอน อันเป็นผลให้ต้องมีการพัฒนาตัวครู นักเรียน สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในโรงเรียน ตลอดจนหลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ ฯลฯ"⁴

¹ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, "ความสัมพันธ์ของการนิเทศการศึกษาและการบริหารโรงเรียน," จุลสารนักบริหาร 1 (กรกฎาคม 2521) : 15 - 16.

² Harold Adams and Dickey, Basic Principles of Supervision (New York : American Book Co., 1953) p. 9.

³ Elsbree, et. al., Elementary School Administration and Supervision (New York : American Book Co., 1967) p. 165.

⁴ สตีดา สุวรรณกุล, "มาเป็นศึกษานิเทศก์โรงเรียนกันเถอะ," ประมวลบทความทางการศึกษาสำหรับผู้บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร (นครปฐม : พระปฐมการพิมพ์, 2523), หน้า 204.

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงความพยายามในการที่จะปรับปรุงคุณภาพการเรียน การสอนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาควรตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อช่วยให้ครูทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอน เนื่องจากจำนวน โรงเรียนประถมศึกษาจำนวนมากแต่อัตรากำลังของศึกษานิเทศก์และงบประมาณมีน้อย ทำให้การนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ ซึ่งอยู่นอกโรงเรียน กระทำได้ไม่ทั่วถึง จากรายงานการวิจัยฉบับย่อของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สรุปปัญหาของการนิเทศการศึกษา ไว้ดังนี้

โรงเรียนประจำบาลส่วนใหญ่ยังขาดการควบคุมตรวจสอบอย่างทั่วถึง-ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่กระจัดกระจายอยู่ในชนบทห่างไกลตัวเมือง และยังไม่มีเจ้าหน้าที่เฉพาะสำหรับตรวจสอบตราการทำงาน ของครู ส่วนการนิเทศการศึกษาซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์นั้น ก็ยังทำไม่ได้ไม่เต็ม เม็ดเต็มหน่วยนัก¹

งานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงคุณภาพ การศึกษา ทั้งนี้ก็เพื่อลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา ซึ่ง โคแกน (Cogan) กล่าวว่า ครูใหญ่ควร ตระหนักถึงภาระหน้าที่ด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อจะได้แก้ปัญหาดังต่าง ๆ โดยการวางโครงการนิเทศ การสอนในโรงเรียนขึ้น²

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา," รายงานการวิจัยฉบับย่อ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนัก เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2520), หน้า 8 - 9.

²Morris L. Cogan, "The Principal and Supervision," The National Elementary Principal 53 (May - June, 1974) : 20.

ขอบเขตของงานนิเทศการศึกษาในระดับประถมศึกษา แยกได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการปลูกฝังให้นักเรียนระดับประถมศึกษา เห็นคุณค่าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ คำสอน พระมหากษัตริย์
2. ส่งเสริมให้ครูสอนโดยมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนได้บรรลุผลตามความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520
3. ส่งสนับสนุนให้โรงเรียนใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด
4. ส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถนำความรู้จากบทเรียนและการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. ลดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา โดยเฉพาะอัตราการตกชั้น
6. ส่งเสริมการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาครบถ้วน และกลมกลืนกันระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทางวัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ เพื่อให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตน¹

เทคนิควิธีการนิเทศศึกษามีหลายวิธีด้วยกันดังนี้

1. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นวิธีการสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อสำรวจความต้องการของครู และเพื่อแนะนำและกระตุ้นให้ครูปรับปรุงการสอน ศึกษาปัญหาของครู และประเมินผลการสอนของครู

¹ วินัย เกษมเศรษฐ์, "หลักการและเป้าหมายของงานนิเทศการศึกษา," ใน ประมวลบทความนิเทศการศึกษา ปี 2521 (กรุงเทพมหานคร : กรมสามัญศึกษา, 2521), หน้า 32 - 33.

2. การแนะนำเป็นรายบุคคล เป็นวิธีการที่ผู้นิเทศและครูร่วมทำงานด้วยกัน เพื่อหาทางช่วยเหลือครูในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการสอน

3. การประชุมกลุ่ม เป็นการพบปะกันเป็นกลุ่มระหว่างผู้นิเทศและคณะครู ซึ่งอาจจัดเป็นกลุ่มในระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับจังหวัด หรือระดับเขตการศึกษา ในการประชุมกลุ่มจะต้องวางจุดมุ่งหมายให้แน่นอน มีแผนงาน และเรื่องที่จะมาประชุมพิจารณาควรเป็นเรื่องสำคัญ และเกี่ยวข้องกับสัดการเรียนการสอน และเรื่องอื่น ๆ ทางการศึกษา

4. การประชุมปฏิบัติการ เป็นวิธีการที่ผู้เข้าประชุมได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติงานเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งทำให้ได้ผลงานและได้คำตอบในการแก้ปัญหิต่าง ๆ ผู้เข้าประชุมยังมีโอกาสได้พัฒนาความสามารถในด้านความคิด การปฏิบัติงานร่วมกันและการแก้ปัญหาร่วมกัน

5. การให้ครูสังเกตการสอน เป็นวิธีการที่ให้ครูได้เข้าสังเกตการสอนในชั้นอื่น ๆ หรือในโรงเรียนอื่น ๆ สัดให้มีการสัดการสื่อน เพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างการสัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอน

6. การเผยแพร่โดยเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ สัดทำหรือสัดหาเอกสารที่เป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้ครูได้ศึกษา เป็นการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการให้ครูได้ศึกษาอย่างกว้างขวาง

7. การผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอน เป็นการร่วมมือสัดรฟอุปกรณ์การสอน สัดทำคู่มือการสอน และการใช้อุปกรณ์การสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ การปลุมนิเทศครูใหม่ การส่งเสริมให้ครูประจำการเข้ารับการอบรม การให้คำปรึกษา การศึกษาวิจัย การศึกษาและดูงาน เป็นต้น¹

ดังได้กล่าวแล้วข้างต้นว่างานนิเทศภายในโรงเรียนเป็นความรับผิดชอบของครูใหญ่เพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดังนั้นบทบาทของครูใหญ่เกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา สสรุปได้ดังนี้

1. ทำหน้าที่ศึกษาความเป็นไปเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ถูกต่องเป็นแนวทางที่จะช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ครูได้ถูกต้อง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ครูใหญ่จะต้องศึกษาคือ

¹ ประกาศ แล่งเพชร, "เทคนิคการนิเทศการศึกษา," ใน ประมวลบทความทางการนิเทศการศึกษา ปี 2521, หน้า 222 - 230.

- 1.1 การตั้งจุดประสงค์ของการสอน
- 1.2 วิธีการสอนและการใช้สื่อการสอน
- 1.3 ลักษณะของนักเรียน
- 1.4 ผลที่ได้จากการสอนเท่าที่เป็นอยู่

2. ทำหน้าที่ประเมินผล โดยการช่วยวางแผนและหาวิธีการประเมินผลนักเรียนในด้านต่าง ๆ และหาทางให้ครูประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อหาทางปรับปรุงการสอนของครูต่อไป

3. ทำหน้าที่ช่วยส่งเสริมและปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 ช่วยให้ครูเกิดความเข้าใจในจุดประสงค์ของการสอนวิชาต่าง ๆ ดีขึ้น
- 3.2 ช่วยครูใหม่แก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการปฏิบัติงาน
- 3.3 ช่วยเหลือครูให้ปรับปรุงตัวเองในด้านวิชาการและวิชาชีพ
- 3.4 ร่วมกับครูปรับปรุงโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน
- 3.5 ส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมด้วยวิธีการต่าง ๆ อยู่เสมอ
- 3.6 ส่งเสริมให้มีการวางแผนการปฏิบัติงานทางวิชาการร่วมกัน
- 3.7 ส่งเสริมให้มีการทดลองหรือการค้นคว้าที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
- 3.8 ส่งเสริมให้มีการผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน
- 3.9 ส่งเสริมให้ครูหมั่นประเมินผลการสอนของตนเองเสมอ^{1,2}

¹ ทวีล หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน, หน้า 149 - 150.

² ก่ำสัด เกอียงสันทร และคณะ, การบริหารงานวิชาการ : รายงานวิชาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา (ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519), หน้า 37 - 38. (ฮัดสาเนา)

การคัดเลือกกรรมการเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญมากในการที่จะช่วยให้ความมุ่งหมายทางการศึกษาทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย บรรลุผลอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร ช่วยพัฒนาการของเด็กทั้งในด้านวิชาการและทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ส่วนทางด้านจิตพิสัยซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของค่านิยม และนิสัยต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ การมีน้ำใจต่อผู้อื่น การเสียสละ การช่วยเหลือผู้อื่น การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และความสามัคคี ล้วนสามารถพัฒนาได้ด้วยกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งสิ้น¹

วิชัย ราชภูริศิริ ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนักเรียน "หมายถึงกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น"²

กิจกรรมเสริมหลักสูตรแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ตามความมุ่งหมายดังนี้

1. กิจกรรมที่ฝึกเด็กในด้านการปกครอง และการบริหาร ได้แก่ การจัดตั้งสภานักเรียน
กรรมการนักเรียน

2. กิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมหรือฝึกทักษะได้แก่ การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ ซึ่งอาจแบ่งได้ดังนี้

1. ชุมนุมด้านวิชาการ เช่น ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมคณิตศาสตร์ ฯลฯ

¹ ลูมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อานนดิพิมพ์, 2520), หน้า 99.

² วิชัย ราชภูริศิริ, หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา, หน้า 120.

2. ชุมนุมบันเทิงนาการ เช่น ชุมนุมละคร ชุมนุมดนตรี ชุมนุมกีฬา ฯลฯ

3. ชุมนุมงานอดิเรก และการใช้เวลาว่างตามความสนใจ เช่น ชุมนุมนักสะสม

แสตมป์ ชุมนุมนักหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

4. ชุมนุมส่งเสริมวัฒนธรรม จริยธรรม และศิลปะประเพณี เช่น ชุมนุมข่าวพุทธ

ชุมนุมนักกลอน ฯลฯ

3. กิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกวินัย ช่วยตัวเอง ช่วยหมู่คณะ และบริการสังคม ได้แก่
กิจกรรมอนุภาชาต กิจกรรมลูกเสือ และกิจกรรมอื่น ๆ¹

มิลเลอร์ (Miller) มอยเยอร์ (Moyer) และ แพทริก (Patrick) สรุป
ประโยชน์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตร 4 ประเด็น ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง ได้แก่ สนองความสนใจและความถนัด พัฒนาความสามารถ สร้างเสริมสุขภาพทางกายและทางจิตใจ ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยให้สามารถเข้าสังคมและทำงานกับผู้อื่นได้ ฯลฯ

2. ช่วยส่งเสริมให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้เพราะความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ได้จากการเรียนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียนยังไม่เพียงพอ ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยเพิ่มเติมให้มีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น

3. มีส่วนช่วยในการบริหารโรงเรียน เช่น สถานักเรียนมีส่วนช่วยควบคุมความประพฤตินักเรียน ช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างนักเรียนกับนักเรียน ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างโรงเรียนกับโรงเรียน ฯลฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ นิตดา ธีรวัชรคีติ, "การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร," ในคู่มือครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

ศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2516), หน้า 78.

4. มีส่วนช่วยเหลือสังคม เช่นกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของลูกเสือ อนุภาคชาต เนตรนารี กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม ฯลฯ¹

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความสำคัญมาก เพราะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนให้ครบทุกด้าน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ใช้ความคิดไปในทางสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลิกภาพ และอุปนิสัยของนักเรียน เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและสังคม ครูใหญ่และคณะครูจึงควรให้ความสำคัญแก่การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยครูใหญ่ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ร่วมกับคณะครูกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ และขอบข่ายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้
  - 1.1 ปรัชญา เป้าหมาย และความจำเป็นของโรงเรียน
  - 1.2 สภาพ ฐานะ และประเภทของโรงเรียน
  - 1.3 ความต้องการของนักเรียน ครู โรงเรียน ชุมชน
  - 1.4 วัย และลักษณะของนักเรียน
  - 1.5 ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ของครูใหญ่และคณะครู
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ตามความจำเป็น
3. แต่งตั้งครูที่ปรึกษา และคณะกรรมการนักเรียน การแต่งตั้งครูที่ปรึกษากิจกรรมต่าง ๆ ต้องพิจารณาให้รอบคอบ โดยพิจารณาถึงความสามารถ รักรงาน และมีความเสียสละ มีเวลาพอที่จะเป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

¹Franklin A. Miller and others, Planning Student Activities (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc., 1959), pp. 13 - 19.

4. ควบคุมและติดตามผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทุกระยะ โดยอาจไปร่วมกิจกรรม หรือสังเกตการณ์ในบางโอกาส หรืออาจให้ครูที่รับผิดชอบหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานให้ทราบก็ได้¹

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา
2. ทบทวนทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา
3. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ

งานวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2516 - 2519 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก เพราะโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากจะมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ได้แก่อุปกรณ์การเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ครูมีวุฒิและความสามารถสูง จำนวนครูเพียงพอครบชั้นเรียน การปฏิบัติงานของครูอยู่ในระเบียบแบบแผนที่ดีกว่า² ส่วนในโรงเรียนขนาดเล็กนั้นประสิทธิภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับต่ำ เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาสำคัญ ๆ หลายประการ สรุปได้ดังนี้

¹ ก่ำสัด เกสียงสังข์ และคณะ, การบริหารงานวิชาการ : รายงานวิชาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 27.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : เอรารวมการพิมพ์, 2520), หน้า 80 - 81.

1. คุณภาพของนักเรียนในด้านการศึกษา สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต่ำกว่าสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ เพราะในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มีครูไม่ครบชั้น ครูคนหนึ่งต้องทำการสอนและดูแลเด็กหลายชั้น ทำให้เกิดปัญหาในการเตรียมการสอน และปัญหาการเรียนของนักเรียน โดยเฉพาะในกรณีที่ครูคนใดคนหนึ่งต้องไปราชการหรือลาราชการมักไม่มีครูสอนแทน ทำให้นักเรียนเรียนได้ไม่เต็มที่

2. ความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีองค์ประกอบด้านการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น ห้องสมุด อุปกรณ์การสอน เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ อุปกรณ์กีฬา ครูที่มีวุฒิและประสบการณ์พร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ประสิทธิภาพของการบริหาร ครูใหญ่ในโรงเรียนขนาดเล็กต้องปฏิบัติงานการสอนและงานบริหารด้วย สิ่งนี้จะให้ความสำคัญแก่การบริหารโรงเรียนในหน้าที่ของครูใหญ่ค่อนข้างน้อย ประสิทธิภาพของการบริหารจึงต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งครูใหญ่มีหน้าที่บริหารอย่างเต็มที่

4. การควบคุมบังคับบัญชา เนื่องจากโรงเรียนประจำบาลมีขนาดเล็กและมีจำนวนโรงเรียนมาก ทำให้ผู้บังคับบัญชาาระดับอำเภอติดตาม ดูแลบังคับบัญชาได้ไม่ทั่วถึง

5. การพัฒนาคุณภาพและความก้าวหน้าของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ครูใหญ่โรงเรียนขนาดเล็ก มีความก้าวหน้าน้อยกว่าครูใหญ่โรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากการกำหนดตำแหน่งในระดับสูง ๆ นั้น ได้กำหนดในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนนักเรียน¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา : สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ครั้งที่ 1 ในจังหวัดสระบุรี และจังหวัดอุบลราชธานี หน้า 9 - 11.

งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2520 รุ่ง แก้วแดง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ของครูใหญ่กับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การใช้เวลาปฏิบัติงานของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษานั้น ได้ใช้เวลาในหมวดงานการเงิน และการบริหารทั่วไปมากที่สุด รองลงไปได้แก่หมวดบริหารงานบุคคล และใช้เวลาน้อยที่สุดในหมวดงานวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทหน้าที่ของครูใหญ่ในหมวดงานการเงิน และการบริหารทั่วไป กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนต่ำมาก ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ครูใหญ่ควรให้ความสำคัญแก่งานที่มีความสัมพันธ์กับสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งได้แก่งานหมวดบริหารงานบุคคลและหมวดงานด้านวิชาการ¹

สเลมเควิตซ์ (Slemkewicz) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเมื่อปี ค.ศ. 1976 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาในชนบทและในเมืองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ผลการวิจัยสรุปได้ว่าครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาทั้งสองประเภท มีความเห็นตรงกันเกี่ยวกับบทบาทของครูใหญ่ต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรว่าควรปฏิบัติในเรื่องต่อไปนี้

1. สัดเวลาสำหรับการนิเทศการสอนมากขึ้น
2. สัดให้มีการฝึกอบรมครูประจำการ
3. สัดให้มีการฝึกอบรมแบบปฏิบัติการ

---

¹ รุ่ง แก้วแดง, "การรับรู้บทบาทหน้าที่ของครูใหญ่กับประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษา" (Ph.D. Dissertation, The State University of New York : 1977), ใน วันศึกษาประจำภาค 2520 องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี, ผู้รวบรวม (นนทบุรี : โรงพิมพ์สถานส่งเสริมการศึกษากองการศึกษา, 2520), หน้า 20-33.

4. ดูแลให้ครูเตรียมการสอนและจัดให้มีการสังเกตการสอนในโรงเรียน¹

นิคม ทองพิทักษ์ ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา จากตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารงานวิชาการ ครูใหญ่ และครูในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าครูใหญ่ปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยได้เสนอแนะให้ครูใหญ่ปฏิบัติงานวิชาการมากขึ้น และองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีควรจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนเพิ่มขึ้น² และเมื่อ พ.ศ. 2521 อำนวยพร วงษ์ฉันทอม ได้ศึกษาบทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บทบาททางวิชาการของครูใหญ่ที่ควรจะเป็นและที่ปฏิบัติจริงแตกต่างกัน และบทบาททางวิชาการด้านปฏิบัติจริงของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางกับขนาดเล็กแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะต่อครูใหญ่ ดังนี้

1. ครูใหญ่จะต้องศึกษาเนื้อหา หลักการ จุดหมายและองค์ประกอบเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างถูกต้อง สามารถนำไปปฏิบัติ และถ่ายทอดให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน
2. จัดครูเข้าสอนแต่ละชั้นให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงคุณวุฒิ วัย และความถนัด
3. ร่วมมือกับครูผู้สอนปรับปรุงการสังเกตการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น
4. เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. นิเทศการสอนภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

¹Pauline K. Slemkewicz, "The Principal's Role in Curriculum Change Design" (Doctoral Dissertation, Wayne State University, 1976), in Dissertation Abstracts International 11 (May 1977) : pp. 6809 A - 7372 A.

²นิคม ทองพิทักษ์, "บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาประถมศึกษา วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 78 - 79.

6. ดูแลให้การวัดและประเมินผลเป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด และนำผลจากการประเมินไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียน¹

เกี่ยวกับความเข้าใจงานวิชาการของครูใหญ่ สำเร็จ บุรชัย ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดเกี่ยวกับงานวิชาการ สรุปผลการวิจัยได้ว่า ครูใหญ่มีความเข้าใจงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง โดยเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร และวัสดุประกอบหลักสูตรมากที่สุด ส่วนเรื่องหลักการสอนและวิธีการสอนนั้นครูใหญ่มีความเข้าใจน้อยที่สุด ครูใหญ่ผู้ปริญญาตรีมีความเข้าใจงานวิชาการ ครูผู้อื่น ๆ และครูใหญ่ที่มีอายุมาก อายุราชการ และประสบการณ์เป็นครูใหญ่นาน จะมีความเข้าใจงานวิชาการอยู่ในระดับต่ำ²

ในปี ค.ศ. 1979 แอกท์ (Agthe) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทของครูใหญ่ และครูในด้านวิชาการ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ครูใหญ่และครูยอมรับว่างานปรับปรุงการสอนจะต้องจัดทำเป็นคณะ โดยให้ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน
2. ครูใหญ่ทำหน้าที่บริหารมากกว่าทำหน้าที่นิเทศการเรียนการสอน
3. ครูใหญ่และครูมีความเห็นว่าโครงการสอนของอำเภอมีอิทธิพลต่อการจัดหลักสูตรใน

¹ อำนวยพร วงษ์ถนอม, "บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครปฐม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาครุศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 86 - 88.

² สำเร็จ บุรชัย, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาครุศาสตร์ ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 73 - 74, 85.

โรงเรียนเป็นอันมาก

4. นวัตกรรมและเทคโนโลยีจะเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูใหญ่จากการเป็นผู้สั่งงาน เป็นผู้ประสานงาน และมีการทำงานเป็นคณะมากขึ้น

5. มีการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีการแบบวิทยาศาสตร์เพื่อบริหารและพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมดังนี้

1. วิทยาลัย มหาวิทยาลัย องค์การพัฒนาวิชาชีพ และหน่วยงานบริหารท้องถิ่น ควรรับผิดชอบหลักสูตรการอบรมผู้บริหารระยะสั้น

2. ครูใหญ่ต้องใช้เวลาศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์ข้อมูลจากการวัดและประเมินผล การเรียนของนักเรียน และจากการประเมินผลโครงการสอนของโรงเรียน

3. การวางแผนเพื่อให้สนองความต้องการของท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในสังคมด้วย

4. ครูใหญ่ควรที่จะเพิ่มเวลาในการนิเทศการสอนภายในโรงเรียนให้มากขึ้น¹

---

¹Robert Russell Agthe, "The Elementary Principals Perceptions of Their Own and Teachers' Role in Curriculum Decision Making" (Doctoral Dissertation, State University of New York at Buffalo, 1979), in Dissertation Abstracts International 40 (March 1980) : pp. 3076 - 3077 A.

งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการ

กฤษณา ชำยง¹ ส้ำาเรีจ ุรชัย² และณคม ทองพิทักษ์³ ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านวิชาการไว้หลายประการดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวครูใหญ่ ได้แก่ ครูใหญ่ไม่มีเวลา มีงานธุรการมากจนไม่มีเวลาดูแลการล่อนของครู และโอกาสที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมีน้อย
2. ปัญหาเกี่ยวกับครูในโรงเรียน ครูไม่พอกับจำนวนชั้นเรียนและจำนวนนักเรียน ครูมีชั่วโมงล่อนมากเกินไป ครูไม่เข้าใจหลักการศีกษา และหลักการวัดผลการศึกษา ครูมีปัญหาในการปฏิบัติงานเนื่องจากขาดขวัญและกำลังใจ ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน
3. ปัญหาเกี่ยวกับนักเรียน จำนวนนักเรียนแต่ละชั้นมากเกินไป นักเรียนขาดแคลนอุปกรณ์ทางการศีกษา ขาดเรียนบ่อยเนื่องจากปัญหาทางครอบครัว
4. ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่จำเป็นที่เอื้ออำนวยต่อการเรียน การล่อน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่วนใหญ่จะมีบริเวณคับแคบ ห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีห้องสมุดสำหรับให้ครูและนักเรียนได้ศีกษาหาความรู้ ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์การล่อน ตลอดจนเอกสารและตำราทางวิชาการต่าง ๆ

¹ กฤษณา ชำยง, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครกรุงเทพฯ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513), หน้า 167.

² ส้ำาเรีจ ุรชัย, "ความคิดเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ," หน้า 79 - 80.

³ ณคม ทองพิทักษ์, "บทบาททางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี," หน้า 79 - 80.

5. เกี่ยวกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีความรู้ ไม่มีเวลาพอที่จะแนะนำบุตรหลานของตนในด้านการศึกษาและด้านอื่น ๆ ได้อย่างเต็มที่

เบคเกอร์ (Becker) และคณะ ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการนั้น ครูใหญ่มีปัญหาในเรื่องการจัดบุคลากรสำหรับงานต่าง ๆ มากที่สุด และมีปัญหาเรื่องกรณีเกณฑ์การศึกษาเป็นปัญหาร่องลงไป และมีปัญหาน้อยที่สุดเกี่ยวกับเรื่องการจัดผลการศึกษา¹

ฮอฟแมน (Hoffman) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของครูใหญ่ใหม่ในการปฏิบัติหน้าที่ พบว่าร้อยละ 90 ของครูใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูใหญ่ 2 - 4 ปี มีปัญหาภาคในด้านการนิเทศการศึกษา จากจำนวนปัญหากรณีเขต 106 ปัญหา เป็นปัญหาเกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศถึงร้อยละ 50 นอกจากนั้นก็ เป็นปัญหาการพัฒนาศูนย์กลาง และการให้ความช่วยเหลือแก่ครูที่มีพื้นฐานและความต้องการแตกต่างกัน ตลอดจนปัญหาไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับงานนิเทศ เพราะมีงานธุรการและการติดต่อประสานงานที่ต้องจัดทำมาก²

ศูนย์วิจัยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Gerald Becker, et. al., Elementary School Principals and Their Schools (Eugene, Oregon : University of Oregon Press, 1971), p. 42-43.

²Howardine G. Hoffman, "Pre-service and Inservice Education for Beginning Elementary School Principal," California Journal of Elementary Education 26 (May, 1958), p. 240.

ประสัจจ์ พัฒนเจริญ¹ และสุจินต์ แยมแพ² ได้สรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่า ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจัง ความรู้ของนักเรียนจึงไม่ได้มาตรฐาน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานระหว่างผู้บริหาร ขาดการวางแผนงานที่ดี เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน และละเลยที่จะปฏิบัติหน้าที่ เกิดผลเสียต่องานด้านวิชาการมาก

ข้อมูลจากวรรณคดีและผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่จะทำให้เด็กซึ่งเป็นผลผลิตของการให้การศึกษา มีพัฒนาการทุก ๆ ด้านอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นจึงควรเร่งศึกษาปัญหาและหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ออกสุด ทั้งในด้านการปรับปรุงระบบการบริหาร ตลอดจนการวางโครงการอบรมเพื่อเตรียมบุคคลที่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียน และส่งเสริมสมรรถภาพของผู้บริหารเพื่อให้งานปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

¹ประสัจจ์ พัฒนเจริญ, "ความคิดเห็นของศึกษาริการอำเภอในภาคเหนือที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516), หน้า 81.

²สุจินต์ แยมแพ, "ความคิดเห็นของศึกษาริการอำเภอที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 141 - 142.